

Vlaanderen
is open ruimte

Cultuurhistorisch overzicht 2017-2018

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

VLM.be

Inhoud

Voorwoord	4
Reconstructie en restauratie	7
Landinrichting MoubEEK-Vloethemveld - Consolidatie kunstwerken.....	9
Landinrichting Kleine Maalbeek en Vuilbeek - Consolidatie van de restanten van het oude Hof van Oppem.....	11
Ruilverkaveling Willebringen - Renovatie van oude veldwegen met 'Tiense kassei'.....	13
Natuurinrichting Vrieselhof - Hergebruik oude bakstenen stuwconstructie.....	15
Landinrichting Schansbroek - Herinrichting van de Schans van Waterschei.....	17
Landinrichting Natuur- en landschapsherstel de Merode - Herinrichting tuin van de oude dekenij te Westerlo.....	19
Ruilverkaveling Sint-Rijkers - Inrichting site militaire veldkeuken Gapaard (Eerste Wereldoorlog).....	21
Landinrichting Groene fietsgordel Brugge - Restauratie van historische brug in Assebroekse Meersen....	23
Visualisatie en landschappelijke inrichting.....	25
Landinrichting Stiemerbeekvallei - Herstel historische vijvers Dauteweyers.....	27
Landinrichting openruimteverbindingen Rupelstreek - Erfgoedverbindingen in de Rupelstreek.....	31
Landinrichting Poort Scherpenheuvel - Erfgoedwandeling Zichem.....	33
Landinrichting Groene fietsgordel Brugge - Inrichting bunker als uitkijkpunt in de Assebroekse Meersen.....	35
Landinrichting Bulskampveld - Wildenburg-Aanwijs - Inrichting primaire onthaalpoort Aanwijs.....	37
Landinrichting Parkbos Gent - Oude spoorwegbedding - Inrichting van de oude spoorwegbedding.....	39
Landinrichting Groenhove - Vrijgeweid - Integratie speelbos Torwoud en bufferbekken.....	41
Landinrichting Sint-Jansveldbeek - Erfgoedmaatregelen.....	43
Archeologisch onderzoek.....	45
Landinrichting Bulskampveld - Wildenburg-Aanwijs - Archeologisch onderzoek viskweekvijvers Vorsevijver.....	47
Landinrichting Neerdorp - Archeologische begeleiding van de inrichtingswerken Catalasite.....	49
Landinrichting Nieuwe watergang - Forten in klei.....	51
Ruilverkaveling Willebringen - Geofysisch onderzoek op de Gallo-Romeinse villasite te Meer.....	53
Vereenvoudigde Ruilverkaveling A11 - Proefsleuvenonderzoek inrichtingswerken Deel 1.....	55
Ruilverkaveling Willebringen - Proefsleuvenonderzoek bufferbekken Kuntich.....	57
Natuurinrichting De Blankaart - Uitveningen in de Blankaart.....	59
Inventarisatie en verkennend onderzoek.....	61
Ruilverkaveling St.-Lievens-Houtem - Beheerplan watermolen 'Eiland'.....	63
Grondenbank Linker Scheldeoever - Dringende consolidatiewerken Vollemanschuur.....	65
Landinrichting Klein-Brabant en Zwijndrecht - Erfgoedstudie expeditie Klein-Brabant.....	67
Ruilverkaveling Willebringen - Landschapshistorisch rapport 'Oud vliegveld Plateau van Bevekom'.....	69
Natuurinrichting Zwarte Beek - Voorbereidend booronderzoek inrichtingswerken vallei.....	71
Landinrichting Poort Scherpenheuvel - Onderzoek naar de voormalige burchtsite en de omgeving van de Maagdentoren.....	73
Archeologienota's	77
Artikels	79
Webartikels.....	79
Rapporten.....	81
Colofon	83

Voorwoord

In het cultuurhistorisch overzicht 2017-2018 leest u hoe de Vlaamse Landmaatschappij in 2017 en 2018 aan erfgoedbescherming werkte in haar inrichtingsprojecten.

De projecten werden ingedeeld in vier groepen:

1. Reconstructie en restauratie.
Projecten waar reconstructie- of restauratiewerken uitgevoerd werden voor het herstel van erfgoed.
2. Visualisaties en landschappelijke inrichting.
Projecten waar het erfgoed in het landschap opnieuw zichtbaar gemaakt werd door visualisatie en landschappelijke inrichting.
3. Archeologisch onderzoek.
Projecten waar de archeologen van de VLM de uitvoering van de werken mee hebben opgevolgd.
4. Inventarisatie en verkennend onderzoek.
Projecten waar cultuurhistorische studies uitgevoerd tijdens de planvorming.

De projectfiches gaan dieper in op de landschappelijke en archeologische aspecten van de projecten. Voor meer info over de projecten kunt u terecht op onze website, www.vlm.be, of bij de contactpersonen die in de fiches worden vermeld.

Veel leesplezier!

Toon Denys
Gedelegeerd Bestuurder VLM

Reconstructie en restauratie

Sint Joris en de draak

Locatie

Voormalig militair domein Vloethemveld
op het grondgebied van Jabbeke en Zedelgem

Consolidatie kunstwerken

Stand van zaken

Consolidatiewerken uitgevoerd door IPARC in 2017-2018. Materiaaltechnisch vooronderzoek en behandelingsvoorstel opgemaakt door het KIK in 2013 als onderdeel van de erfgoedstudie “De militair-historische erfgoedwaarden van het voormalig munitiedepot en POW-camp Vloethemveld” opgemaakt door Studiebureau Sum Research in 2013.

Beheer

De consolidatie van de kunstwerken is een samenwerking tussen de VLM en ANB, die eigenaar is van het domein.

Project

Binnen het inrichtingsproject Moubek-Vloethemveld wordt in het inrichtingsplan fase 1 gefocust op de consolidatie en ontsluiting van de erfgoedwaarden aanwezig in het natuurreservaat Vloethemveld (als landschap beschermd dd 09/06/1995).

Kort na WOII werden in het domein, toen door de Engelsen gebruikt als interneringskamp voor Duitse en Baltische krijgsgevangenen, een aantal kunstwerken gemaakt. Deze beeldhouwwerken, hoog-reliëfs en muurschilderingen, vormen de uitzonderlijke getuigen van een belangrijke periode in de geschiedenis van het domein en hebben een grote erfgoedwaarde. Ter voorbereiding van de eigenlijke consolidatiewerken werd door het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK) per kunstwerk een fiche opgemaakt met een beschrijving van de actuele toestand en een behandelingsadvies voor elk object, in functie van een opstelling in het domein zelf (in open lucht). Alle kunstwerken dragen de sporen van verwerking door weer en wind. Hier en daar is er verlies van materiaal en zien we ook duidelijk de gevolgen van voormalige interventies (zoals overschilderingen). Al deze elementen horen bij de geschiedenis van elk kunstwerk en zijn eigen aan de aard van de gebruikte materialen. De voorgestelde behandeling moet zorgen voor een betere leesbaarheid van de werken in de huidige bewaringstoestand. Het is niet de bedoeling de kunstwerken “terug naar hun oorspronkelijke staat” te brengen. Een preventieve conservatie heeft als doel het vervalproces te vertragen en verdere beschadiging te voorkomen. In 2017-2018 werd op basis hiervan een eerste kunstwerk, bestaande uit een vrijstaande muur met aan beide zijden een reliëf, behandeld (totale kostprijs 22.832,24 euro). Aan de ene zijde staat Sint-Joris en de draak afgebeeld, aan de andere zijde een landschap. Aansluitend op de behandeling, werd door ANB een shelter gebouwd om het kunstwerk te beschermen tegen rechtstreekse zon en regen. In dezelfde periode werd door ANB ook het beeld Marianne behandeld.

Contactpersoon

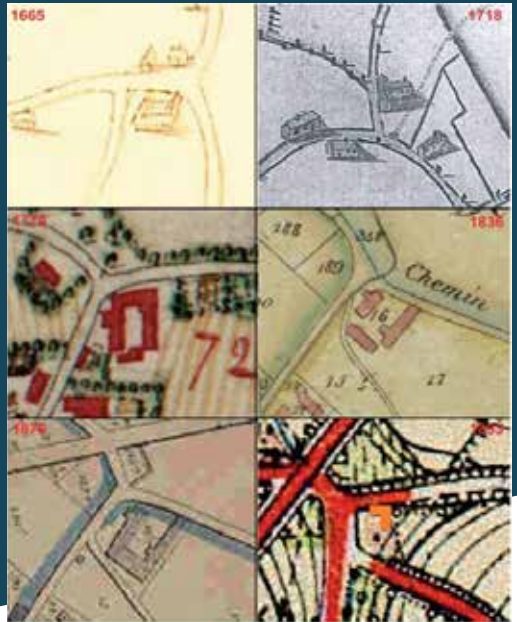
Liesbeth Gellinck, projectleider

Hof van Oppem

Projectie van de huidige topografie op de atlas van de Buurtwegen (ca. 1843).

Situering van de hoeve op verschillende historische kaarten.

Locatie

Wezembeek-Oppem

Consolidatie van de restanten van het oude Hof van Oppem

Stand van zaken

De inrichting is afgewerkt.

Project

In het kader van de inrichtingswerken aan het Zeen en buffering beken werd op 1 juni 2018 gestart met het onder archeologische begeleiding uitgraven van een bufferbekken in het centrum van Wezembeek-Oppem.

Het was gekend dat er op deze locatie een oude hoeve heeft gestaan, die op basis van historische kaarten en bronnen terug getraceerd kan worden tot in de 15de eeuw, maar werd afgebroken in 1945. Daarom werd er in 2014 al een geofysisch onderzoek uitgevoerd. Omdat dit onderzoek geen uitsluitend kon geven of er nog sporen bewaard waren, werd de afgraving uitgevoerd onder archeologische begeleiding van het bureau GATE.

Daarbij werden op een diepte van ca. 2m (onder een dik puinpakket) de goed bewaarde resten aangetroffen van het Hof van Oppem. Op basis van de bouwmaterialen en hun onderling verband kunnen de structuren aan de recentere fasen van het Hof van Oppem worden toegewezen (18de tot 19de eeuw).

In overleg met de gemeente werd beslist om het ontwerp wat aan te passen en de resten te integreren in het bufferbekken. Na een plaatsbezoek met de archeologische monumentenwacht werd een consolidatie- en onderhoudsplan opgesteld. De restanten zijn in juni 2018 geconsolideerd door de monumentenploeg van maatwerkbedrijf 3Wplus.

Contactpersoon

Karl Cordemans, archeoloog

Renovatie van oude veldwegen met ‘Tiense kassei’

Stand van zaken

Werken beëindigd (zomer 2018)

Project

Bij een eerste schijf wegenwerken in het ruilverkavelingsproject Willebringen werden 8 oude veldwegen heraanlegd en verhard met lokaal gewonnen kassei (de zogenaamde ‘Tiense Rostekoppen’). Dit over een totale lengte van 5.210 m.

Drie van deze oude veldwegen zijn gelegen in beschermde erfgoedsites en werden conform de adviezen van Onroerend erfgoed aangelegd met natuurstenen kantopsluiting, veelal in blauwe steen eveneens ter plaatse gerecupereerd.

Andere oude kasseiwegen werden bij de heraanleg langs beide zijden voorzien van 0,5m brede betonnen kantopsluitingen, in functie van medegebruik voor fietsers.

In een volgende schijf wegenwerken zijn nog een 3-tal te herwaarderen kasseiwegen voorzien om uit te voeren.

Het Ruilverkavelingscomité en VLM zijn van mening dat door de herwaardering van deze oude wegen, historische wegenpatronen een nieuwe betekenis kunnen krijgen voor hedendaags multifunctioneel gebruik. Kasseiwegen verhogen sterk het traditioneel karakter van het Haspengouws landschap, waar akkerbouw toonaangevend is.

Verschillende van de kasseiverhardingen zijn tevens gelegen in karaktervolle, dichtbegroeide holle wegen.

Contactpersoon

Philippe De Keyser, landschapsdeskundige

Oude derdeling baksteen

Oude stuw

Locatie

Grondgebied van Oelegem,
deelgemeente van Ranst

Hergebruik oude bakstenen stuwconstructie

Stand van zaken

De lijst van maatregelen en modaliteiten werd goedgekeurd door de minister op 15 februari 2018. De start van de werken is voorzien vanaf juli 2019.

Beheer

De Provincie Antwerpen is beheerder van het domein en heeft een beheerplan opgemaakt voor het gebied (goedgekeurd op 27 april 2018).

Project

Het Provinciaal domein Vrieselhof bestaat uit een kasteel met slotgracht en een historisch park met aansluitend de vallei van het Schijn. Bij de uitvoering van het natuurinrichtingsproject Vrieselhof worden enkele stuwen geplaatst op het Schijn om de aangrenzende valleigronden gecontroleerd te bevoeien en te ontwateren. De oude bakstenen stuwconstructie, die het Schijn met de Rosse beek en de Heidebeek verbindt, werd in de fase van de planopmaak ontdekt en is daardoor nog weinig gedocumenteerd. Wel is bekend dat het achterliggende grachtensysteem werd aangelegd in de periode 1770-1830. Dit gebeurde samen met het ontstaan van de linnenblekerij in het Bleyckhof, stroomafwaarts van het domein Vrieselhof. Twee domeinen die destijds van dezelfde eigenaar waren. Doordat ter hoogte van het Bleyckhof een stuw op het Schijn werd geplaatst, lijkt het niet ondenkbaar dat men de gronden stroomopwaarts, ter hoogte van het Vrieselhof kon gaan bevoeien. En daar lijkt deze stuw van te getuigen.

Het doel is om de bestaande constructie, opgebouwd uit derdeling bakstenen (lokale benaming van een specifiek formaat van bakstenen) en kalkmortel, zo goed mogelijk in zijn oorspronkelijke staat te herstellen en er een nieuwe schotbalkstuw in te integreren.

Contactpersoon

Pieter Van Uytsel, landschapsdeskundige

Houten brug die toegang verschaft.

Locatie

Genk (Waterschei)

Schansbroek is het brongebied van de Stiemerbeek, de meest oostelijke waterloop van De Wijers, het land van 1001 vijvers.

Herinrichting van de Schans van Waterschei

Stand van zaken

De inrichtingswerken zijn uitgevoerd.

Beheer

Het beheer van de schans is in handen van Natuurpunt en de stad Genk.

Project

In de schaduw van de gerestaureerde mijngebouwen in Waterschei, een stadsdeel van Genk, bevindt zich de laatste schans van de stad. Deze kleine schans dateert uit de 16de eeuw en werd toen gebouwd om de inwoners te verdedigen (of verschansen) tegen de geweldplegingen van legertroepen en roversbenden.

Een dergelijk verdedigingswerk is meestal opgericht uit afgegraven grond en heeft een stervormig grondplan met vier bastions. Tijdens gevaarlijke perioden kon de plaatselijke bevolking toevlucht zoeken binnen de verdedigbare schans met omliggende gracht. De structuur van Waterschei had echter een rechthoekige vorm met bastions op de hoeken.

Nadat de betrokken gronden door de stad Genk werden aangekocht, werd de schans in het kader van het landinrichtingsplan Schansbroek hersteld. De begroeiing op de wallen werd verwijderd en de ringgracht werd opnieuw opengemaakt.

Na de inrichtingswerken wordt duidelijk hoe indrukwekkend en effectief de structuur moet geweest zijn.

Contactpersoon

Stijn Hermans, landschapsdeskundige
Karel Stevens, projectleider

Herinrichting tuin van de oude dekenij te Westerlo

Stand van zaken

Het landinrichtingsplan ligt ter goedkeuring bij de minister.

Project

De toeristische dienst van de gemeente Westerlo is sinds 2015 verhuisd naar de oude dekenij op de hoek van de Sint-Lambertusstraat en de Verlorenkost, dichtbij de kerk. De oude dekenij werd in 1618 gebouwd door de norbertijnen van Tongerlo. In de loop der eeuwen is het gebouw meerdere keren verbouwd. De dekenij en de oorspronkelijk omgrachte tuin zijn sinds 1974 beschermd. Het gebouw is eigendom van de gemeente.

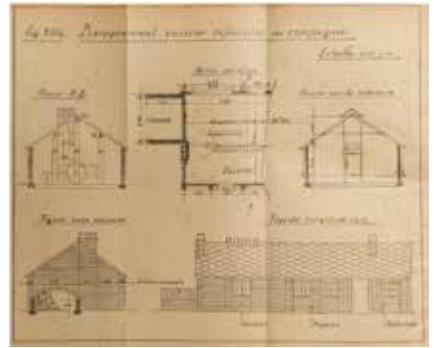
Door de sterke link met één van de verhaallijnen binnen het gebied de Merode, namelijk paters en abdijen en de huisvesting door Toerisme Westerlo, is deze historische locatie bij uitstek geschikt om te functioneren als een onthaalpoort voor de Merode.

Het landinrichtingsplan voorziet een herinrichting van de voortuin van de site. De voortuin vormt een essentieel onderdeel voor het onthaal van de bezoeker op de site. De heraanleg is vooral gericht op de omvorming naar een open en toegankelijke beplanting en indeling van de voortuin, die uitnodigt tot gebruik als publieke ruimte.

Contactpersoon

Bert Van Hooff, ontwerper

Ontwerp site militaire veldkeuken.

Technisch detail van een militaire veldkeuken; Manuel du sous-officier du génie en campagne, 1919. Centrum voor Historische Documentatie van de Krijgsmacht, Evere.

Locatie

Pollinkhove, deelgemeente van Lo-Reninge

Inrichting site militaire veldkeuken Gapaard (Eerste Wereldoorlog)

Stand van zaken

Werken beëindigd (zomer 2017)

Beheer

De stad Lo-Reninge wordt eigenaar en is beheerder van de site.

Project

Aan de Gapaard, langs de gewestweg Ieper-Veurne, staat een militaire veldkeuken uit de Eerste Wereldoorlog. Dit beschermd monument is een restant van de Belgische militaire oorlogsinfrastructuur. Op vraag van het stadsbestuur van Lo-Reninge is de veldkeuken gerestaureerd in het kader van de ruilverkaveling Sint-Rijkers; dit als maatregel buiten het eigenlijke ruilverkavelingsblok. Ook de omgeving van de veldkeuken is heraangelegd.

De militaire veldkeuken, die een keuken, een eetzaal en een voorraadkamer bevatte, is het laatste restant van het "Camp des Américains", een kamp dat in 1917 gebouwd werd. Het bood onderdak aan één Belgisch infanteriebataljon (ca. 650 à 750 man). Het bestond uit 14 bakstenen slaapbarakken voor soldaten en onderofficieren. De officieren hadden een meer comfortabel verblijf in de omliggende boerderijen.

Het weilandje waarop de veldkeuken staat en de bijbehorende waterput werden in het kader van de ruilverkaveling Sint-Rijkers aangekocht door de VLM. Zo kon het ruilverkavelingscomité het gebouw restaureren. In het gebouwtje zijn nu historische foto's uit de "Groote Oorlog" opgehangen. Drie ijzeren kuipen waarin werd gekookt, zijn opgesteld in de keuken. Naast de keuken geeft een stalen raamwerk het verdwenen deel van het gebouw weer.

De weide is ingericht met een fietsstalling, een tegelpad als toegang tot het gebouw, een picknickplaats, groenvoorziening en onthaalinfrastructuur. Enkele auto's kunnen parkeren vóór de elektriciteitscabine. Het weiland wordt beheerd door middel van begrazing met schapen.

Contactpersoon

Frank Debeil, landschapsdeskundige

Restauratie van historische brug in Assebroekse Meersen

Stand van zaken

Uitgevoerd

Beheer

Oostkustpolder

Project

In de Assebroekse Meersen werden tal van inrichtingsmaatregelen uitgevoerd om de ecologische waarden in het gebied te behouden en te verbeteren. Om ook het beheer te kunnen garanderen werden o.a. enkele toegangswegen verbeterd. Eén van de toegangswegen tot de hooilanden kruist het Sint-Trudoledeken. Op deze kruising lag een bouwvallig historisch brugje. Het brugje staat voor de eerste maal duidelijk aangegeven op de topografische kaart van 1873.

Het was onmogelijk om zware landbouwmachines over deze brug te laten rijden. Een nieuwe brug, naast de oorspronkelijke locatie, zou de oude brug volledig verstoppen. De oplossing werd gezocht in het bouwen van een nieuwe brug over de oude. De bestaande brug werd zoveel mogelijk behouden en hersteld en een nieuwe betonnen plaatbrug werd gebouwd boven op de oude brug. De overgang tussen oud en nieuw werd afgewerkt met een cortenstalen rand.

Contactpersoon

Lieven Merlevede, leidend ambtenaar

Visualisatie en landschappelijke inrichting

Herstel historische vijvers Dauteweyers

Stand van zaken

De inrichtingsmaatregelen maken deel uit van het landinrichtingsplan Dauteweyers dat werd goedgekeurd in 2016. Fase 1 van de werken (2018-2019) omvatte voornamelijk ecohydrologische maatregelen. De volgende fase gaat eerder over de uitbouw van het recreatieve netwerk.

VLM, gemeente Diepenbeek, provincie Limburg, Natuurpunt vzw en Regionaal Landschap, zijn partners in dit landinrichtingsplan. Ook Europa investeert mee via het Life+project Green4Grey.

Project

Het landschap van de Dauteweyers is een cultuurlandschap. Uit historische kaarten (Ferraris en Vandermaelen) kan afgeleid worden dat dit gebied vroeger een heidelandschap was.

De vijvers zijn door mensenhanden uitgegraven op verschillende momenten in de tijd. De oudste wijers in Limburg zijn visvijvers, mogelijk zijn enkele vijvers in het projectgebied zo ontstaan. De Dauteweyers zijn voor het grootste deel het resultaat van ijzerertsontginning in de 19de eeuw. Later zijn ze aangepast aan viskweek maar in de laatste decennia heeft de natuur er weer vrij spel gekregen.

Het inrichtingsplan schuift twee prioritaire doelstellingen naar voor:

- Versterken van het habitat voor soorten zoals de boomkikker (ecohydrologisch);

Het kerngebied van Dauteweyers is een waterrijk natuurgebied dat de kraamkamer vormt voor de boomkikker. De boomkikker heeft zowel visvrije vijvers nodig met zachtglooiende oevers als braamstruwelen en houtkanten. Het gebied wordt ingericht om het water- en landleeftgebied van deze Europees beschermde soort te verbeteren. Hiervan profiteren ook andere soorten zoals de kamsalamander en heel wat watervegetaties.

- Recreatieve ontsluiting van het natuurgebied;

Dauteweyers met de deelgebieden Ganzebroek, Dorpsbeemden en de vijverketting zelf, zijn een mooi wandelgebied voor de omwonenden en recreanten. De wandellussen worden verbeterd en voorzien van belevingselementen. Ook wordt een wandellus gezocht die de verschillende deelgebieden met elkaar verbindt en die opgenomen wordt in het wandelnetwerk De Wijers.

De 1ste fase, die is uitgevoerd, omvat het selectief verwijderen van bomen en struiken op de vijveroevers. Dat is van essentieel belang voor de boomkikker. In de toekomst zullen de bomen worden onderhouden als hakhout. In het natuurgebied worden er voldoende bomen behouden.

De vijvers worden aangepast en het verouderde vul- en aflaatstelsel van de vijvers wordt vernieuwd zodat de vijvers volledig kunnen leeglopen, om ze zo visvrij te houden. Om de vijvers te vullen wordt een nieuwe bevoorradinggracht gegraven die aansluit op de Dautenbeek. Om een permanente watervoorziening mogelijk te maken wordt de bodem van de Dautenbeek blijvend verhoogd. Het historisch grachtensysteem in de aanpalende weide wordt hersteld om het regenwater af te voeren en verzuring te voorkomen. Enkele wandelpaden worden verbeterd.

Contactpersonen

Stijn Hermans, landschapsdeskundige

Karel Stevens, projectleider

Erfgoedverbindingen in de Rupelstreek

Stand van zaken

De inrichtingsmaatregelen werden uitgewerkt in het Landinrichtingsplan Openruimteverbindingen Rupelstreek dat ter goedkeuring ligt bij de minister.

Project

De druk op ruimte in de Rupelstreek is groot. Nieuwe industrie-, woon-, en natuurgebieden liggen op oudere landschappen. Hetzelfde gebied bracht in verschillende tijdvakken andere landschappen voort. Zo werd de Rupelstreek 100 jaar geleden gekarakteriseerd als een landschap vol schouwen en grootschalige hoogteverschillen. Die historische gelaagdheid is in de Rupelstreek nog duidelijk aanwezig. Het is een interessant gegeven om te werken naar een beeldvorming die de levensloop van dit landschap aanschouwelijk maakt.

De maatregelen beschreven in het landinrichtingsplan verbinden, beschermen, ontsluiten en valoriëren geselecteerde openruimtegebieden en corridors zowel in de publieke als in de private ruimte. Inrichtingen realiseren een netwerk van kwaliteitsvolle natuurlijke verbindingen tussen de Rupel en de Scheldeboorden en de achterliggende openruimtevingers tussen de zuidrand van Antwerpen en Rupelstreek. De inrichtingen zorgen zo voor een verbeterde recreatieve toegankelijkheid door het verbinden van natuur en erfgoed. Er wordt gestreefd naar een landschapsinrichting die zowel lokaal als bovenlokaal herkenbaar is en waarbij mogelijkheden gecreëerd worden op het ontdekken, het verbinden en het herstellen van het klei- en watergebonden erfgoed in de Rupelstreek. Het verbinden van mensen, organisaties en locaties resulteert in een samenwerking op niveau Rupelstreek.

Bijzonderheden

De erfgoedverbindingen worden de ruggengraat van de Rupelstreek. Verspreid in het gebied liggen verborgen parels, erfgoedrelicten van de baksteennijverheid. Het meest tot de verbeelding sprekend zijn de tunnels. In de vorige eeuw werden kleigroeves steeds meer richting het achterland gesitueerd waardoor er soms wegen gekruist werden. Huizen werden vaak afgebroken ten voordele van de kleiwinning, maar aan provinciale wegen en spoorlijnen mocht niet geraakt worden. Daarom werden op vele plaatsen onder wegen en het treinspoor tunneltjes geconstrueerd, waar de spoorlijnen voor het baksteenvervoer onder de weg door konden richting de droogloodsen. De ovens met kenmerkende schoorstenen stonden aan de oevers van de rivier, nabij de droogloodsen. De erfgoedmaatregelen omvatten de restauratie en het toekomstige gebruik van de tunnels. Andere erfgoedwaarden van het steenbakkerijverleden die worden ingericht zijn de oude kaaimuren, het historische dok op de Sint-Bernardusabdij, integratie van industrieel erfgoed van een oude steenbakkerijoven en de accentuering van een verdwenen kil langs de Rupel.

Contactpersoon

Stefan Van Riet, landschapsdeskundige

1c. TREINBAAN - RENSPEL

Beschrijving belevingselement

Spoorwielton langs pad met dauids verwijst het renspjel waartij je ontdekt hoe ontvinders langzaam het bevrige ging. In 5 seconden een je zo ver als je kunt. Hoe snel ben je?

Obcord plaatje (15cm diameter) op de rails met afhaal en snelheid van:

afk.	0m/sec	waard fiets
trein 10km/h	2,8m/sec	14 meter
trein 15km/h	4,1m/sec	20,5 meter
trein 20km/h	4,7m/sec	23,5 meter
trein 25km/h	6,9m/sec	34,5 meter
De Witte 30km/h	8m/sec	40 meter
kat 50km/h	13,9m/sec	69,5 meter

Hoe maken

Er nabooting van de treinbaan worden fietsen neergelegd met stevigheid ertussen en op sommige plaatsen een stuk rails erfvoerop. Baan wordt in totaal 80 meter lang maar niet oeverd komen fietsen.

Tijmering

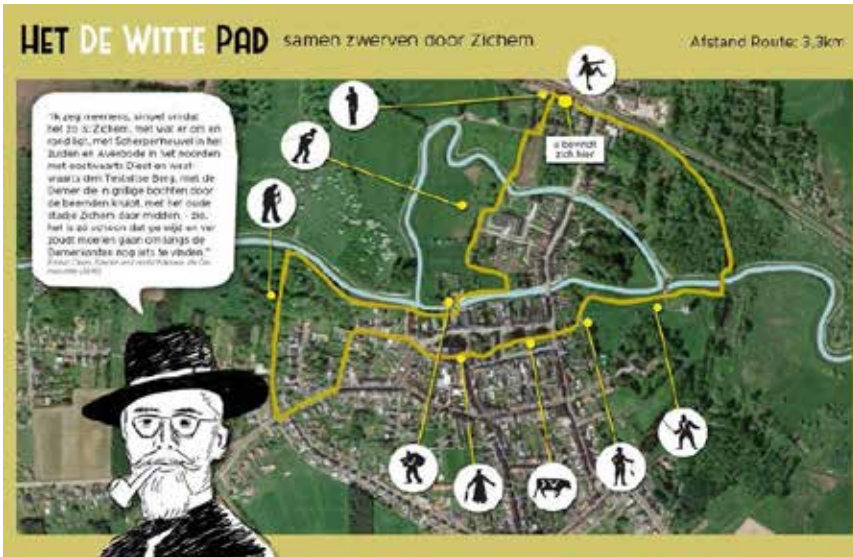
Aan het begin komt een spiegelig stopbord waarop staat uitgelegd wat de beschrijving is. In de vorm die je aan het eind van de nagemaakte spoorbaan een zelfde spiegelbord staan. Dit laatste bord is draaibaar. De persoon die de tijd opneemt gaat bij dat bord staan en draait hem op groen zodra de tijd start. Zijn de vijf seconden voorbij dan draait hij hem op rood en moet de renner stoppen.

niche

DO Erfgoedwandelring Zichem - december 2018 13

Belevingselementen bij de erfgoedwandelring.

Wandelroute Het De Witte pad.

Locatie

Scherpenheuvel-Zichem,
in en rond het centrum van Zichem

Erfgoedwandeling Zichem

Stand van zaken

De inrichtingsmaatregelen op het traject van de erfgoedwandeling werden uitgewerkt in het Landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel. Het landinrichtingsproject werd goedgekeurd in het najaar van 2018 .

Project

Zichem, met de Maagdentoren, de oude treinverbinding 't Boemelke, de watermolen langs de Demer, het Elzenklooster, de Sint Eustachiuskerk in Demergotiek,... herbergt een schat aan cultuurhistorie.

De rijke geschiedenis van Zichem wordt gebundeld in een wandeling van 4 km. Het verhaal wordt aan de erfgoedwandelaar verteld door visualisaties op het terrein. Dit wandelpad krijgt de naam het 'de witte pad'. Genaamd naar de roemrijke 'Witte van Zichem'. Via deze wandeling komt de erfgoedwandelaar op een leuke, speelse en creatieve manier meer te weten over het rijke erfgoed van Zichem. De rode draad bestaat uit informatie meegeven, belevingselementen en de citaten van Ernest Claes. Hiervoor werkt de VLM samen met het studie bureau Niche.

Langs het hele traject van de wandeling worden via landinrichting de nodige ingrepen in het landschap voorzien. Het uitkijkpunt aan de maagdentoren, de zitkuil aan het Geuzenkerkhof, een duidelijke onthaalstructuur, een fietsverbinding, een oude fruituin, natuurtechnische ingrepen, visualisatie van de oude walgracht van het Oranjekasteel zijn maar enkele van de voorziene maatregelen.

Bijzonderheden

Om meer informatie te krijgen over mogelijke inrichtingswerken in het gebied rond de Maagdentoren werd extra onderzoek gedaan (voor meer info zie deel 4 "Inventarisatie en verkennend onderzoek"). De laatste resultaten van de externe studie worden momenteel nog verwerkt en zullen hierna geïntegreerd worden in het ontwerp.

De Maagdentoren kan inmiddels ook virtueel bezichtigd worden op <https://www.vlm.be/nl/nieuws/Pages/Virtuele-rondleiding-Maagdentoren.aspx>

Contactpersoon

Bert Van Hooff, ontwerper

Inrichting bunker als uitkijkpunt in de Assebroekse Meersen

Stand van zaken

Uitgevoerd.

Beheer

Agentschap voor Natuur en Bos.

Project

In de Assebroekse Meersen werden tal van inrichtingsmaatregelen uitgevoerd om de ecologische waarden in het gebied te behouden en te verbeteren. Langs één van de wandelwegen door het gebied ligt een bunker uit de Tweede Wereldoorlog. De bunker hoorde bij het Duitse schijnvliegveld, bedoeld om de indruk te wekken dat hier een vliegbasis lag.

De bunker werd helemaal opgeruimd en zodanig ingericht dat hij bruikbaar is als overwinter- plaats voor vleermuizen. Om bezoekers de mogelijkheid te bieden een overzicht te krijgen op het gebied, werd een uitzichtpunt op het dak van de bunker voorzien. Een trap werd aan de buitenkant van de bunker gebouwd en bovenop werd een afsluiting geplaatst zodat de bezoeker veilig naar de omgeving kan kijken.

Contactpersoon

Lieven Merlevede, leidend ambtenaar

Inrichting primaire onthaalpoort Aanwijs

Stand van zaken

Voorlopig ontwerp (zomer 2018).

Project

Het Bulskampveld ligt tussen Brugge en Aalter en bestaat uit een met dreven doorsneden boscomplex met relictten van het voormalige heidegebied. Zorg voor landschap, natuur, land- en tuinbouw gaan hier hand in hand met recreatief medegebruik om zo een nieuwe dynamiek te creëren. Deze doelstellingen zijn door diverse partners gezamenlijk uitgewerkt in de uitbouw van het landschapspark Bulskampveld. Hiervoor werd een huisstijl ontwikkeld voor wat betreft de communicatie en de inrichting.

In uitvoering van het inrichtingsplan Wildenburg Aanwijs en het landinrichtingsplan Onthaalinfrastuctuur Bulskampveld, staat de VLM in voor de toepassing van de huisstijl in de geselecteerde onthaalpunten van het landschapspark.

De bestaande onthaalparking Aanwijs maakt deel uit van het provinciedomein Lippensgoed-Bulskampveld. De opwaardering van deze parking tot primaire onthaalpoort van het landschapspark is gepland voor 2020 (bouwheer VLM). Het technisch ontwerp wordt opgemaakt door Antea Group.

In het noordelijk deel van de parking, tegenaan de Heirweg, wordt een onthaalplein gecreëerd. De Heirweg wordt ter hoogte van het kruispunt Aanwijs afgesloten voor doorgaand verkeer. Er wordt een vervangend wegtracé aangelegd op het domein van het Psychiatrisch Centrum Sint-Amandus. Hiervoor loopt bij de gemeente een procedure voor het verleggen van deze buurtweg. Op het plein komt een onthaalgebouwtje alsook verschillende huisstijlelementen: zitbanken, fietsenstalling, Het netwerk van recreatieve paden wordt aangepast en beter verbonden met de onthaalparking. Hiertoe wordt door AWW een veiliger oversteekplaats voor recreanten op de aanpalende gewestweg Beernem-Wingene (N370) aangelegd.

Partners zijn de Provincie West-Vlaanderen, de gemeente Beernem, het Agentschap voor Wegen en Verkeer (AWV) en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

Contactpersoon

Frank Debeil, projectleider - landschapsdeskundige

Locatie

De Pinte en Gent
Een lijnvormig traject over een lengte van 5 km met eind- en beginpunt aan het station van De Pinte en de N60 (De Pintelaan) in Gent.

Inrichting van de oude spoorwegbedding

Stand van zaken

De uitvoering van het project gebeurde in verschillende fasen (2015-2018). De werken zijn intussen allemaal uitgevoerd.

Beheer

De oude spoorwegbedding zal beheerd worden door de stad Gent en de gemeente De Pinte.

Project

De ontwikkeling van de Oude Spoorweg als fiets- en wandelas, is een sleutelproject van het Parkbos, één van de vier groenpolen rond Gent. Het project werd gerealiseerd door een samenwerkingsverband tussen de VLM en de Provincie Oost-Vlaanderen en maakt deel uit van het landinrichtingsproject Leie en Schelde.

De Oude Spoorweg is een verlaten spoorwegbedding die deel uitmaakte van lijn 75, de verbinding tussen het voormalig station Gent-Zuid en Kortrijk. Het deel tussen de stations Gent-Zuid en De Pinte werd geopend in 1838 maar met de aanleg van het treinstation Gent-Sint-Pieters werd het traject meer naar het noorden verlegd waardoor het spoor tussen Gent-Zuid en De Pinte in 1913 werd opgebroken.

Vandaag heeft de Oude Spoorweg voornamelijk een verbindingsfunctie, enerzijds als sluitstuk van de fietssnelweg Zuid-Oost-Vlaanderen-Gent en anderzijds als hoofdas binnen en toegangspoort tot het Parkbos. Het vormt ook een deel van de groenklimaatnummer 5. Met net geen 5 km, doorkruist de Oude Spoorweg het volledige Parkbos waarbij het een belangrijke rol speelt als recreatieve hoofdas waarop wandel-, fiets- en ruitersporen op (zullen) aansluiten. Langs het traject staan picknicktafels, banken en infoborden die de voorbijganger uitnodigen om te genieten van het uitzicht op het omringende historische bulkenlandschap. Als referentie naar de verschillende beschermde kastelensites en bijhorende dreven die in het parkbos te vinden zijn, werden er zomereiken aangeplant langs beide zijden van het traject om het dreef karakter binnen het gebied te versterken. Daarnaast biedt de Oude Spoorweg, als langzame verkeersas, een veilig alternatief voor school- en werkverkeer van en naar Gent.

Langs het tracé werd een oude wagon gereconstrueerd als verwijzing naar de vroegere treinverbinding.

Contactpersoon

Wouter Pattyn, landschapsdeskundige

TORWOUD

WELKOM IN TORWOUD

Een plek waar je 1001 avonturen kan beleven. Een bos met avontuurlijke en spannende paden, natte speelzone, verborgen plekjes, geheimzinnige sluipweggetjes en gezellige hoekjes.

Ideaal om kampen te bouwen, met takken te sleuren, te ravotten, te klimmen, te ontdekken, te picknicken of om van de natuur te genieten...

Hier mag je de paden verlaten.

DRAAG ZORG VOOR DIT STUKJE SPEELNatuur!

● u bevindt zich hier

www.torhout.be
 contact: 09 266 00 00 of 09 266 12 12

Locatie

Torhout,
op de hoek van
de Kersouwkenstraat en de Bosdreef..

Integratie speelbos Torwoud en bufferbekken

Stand van zaken

Uitgevoerd.

Beheer

Stad Torhout en provincie West-Vlaanderen.

Project

Naar aanleiding van overstromingen op 12 juni 2012, 25 augustus 2014 en 30 augustus 2015 in de wijk Torhout Oost, sloegen de Stad Torhout, de Provincie West-Vlaanderen en de VLM de handen in elkaar.

Na heel wat overleg en studiewerk ontstond Torwoud, een project waarin twee maatschappelijke vragen werden gerealiseerd. Enerzijds werd een speelbos van 2,5 hectare (2 hectare bestaand bos) gerealiseerd en anderzijds een waterbuffer die tot 18.000 m³ tijdelijk kan opvangen. De grote bufferzone werd met een knuppelpad toegankelijk gemaakt. Door de aanwezigheid van de waterbuffers is een natte speelplek ontstaan. Het strand met grote rivierkeien, de avontuurlijke overgang en de zachte oevers geven de kinderen heel wat spelprikkelers. De uitgegraven grond werd deels verwerkt in een avontuurlijke speelheuvel met houten speeltoestellen. Een centrale ontmoetingsplek uitgevoerd in grote betontegels en met een picknicktafel geven bezoekers de kans om samen te komen en te picknicken. Binnenin het bestaande bos werden paden en natuurlijke speeltoestellen aangelegd. De herinrichting van het kruispunt Bosdreef en Kersouwkenstraat en een speelse toegangszone, brengt de bezoekers vanaf de parking (Virgo Fidelis) tot in het speelbos.

Contactpersonen

Eva Verstraete, projectleider
Thomas Allemeersch, landschapsdeskundige
Pieter Vercammen, specialist bos en hydrologie

Jol van Mariekerke.

De kil van Mariekerke.

Locatie

Bornem

Erfgoedmaatregelen

Stand van zaken

De inrichtingsmaatregelen werden uitgewerkt in het Landinrichtingsplan Sint-Jansveldbeek dat ter goedkeuring ligt bij de minister.

Project

In het plan worden enkele erfgoedmaatregelen uitgewerkt om de historische waarden in het gebied opnieuw zichtbaar, toegankelijk en belevingswaardig te maken.

Aan de Wittepassenbeek lag de verdwenen Kraaihoeve. De landschappelijke waarde, en het historisch belang ervan, lijkt grotendeels verdwenen. Toch zijn deze structuren nog aanwezig. Dat is opvallend goed zichtbaar op de luchtfoto, maar minder op terrein. Om ook de zichtbaarheid op terrein te herstellen en/of te versterken, stelt het landinrichtingsplan een aantal maatregelen voor om het cultuurhistorisch landgebruik van dit gebied te herwaarderen. Het landschap rondom de Kraaihoeve was nauw verweven met het vroegere gebruik ervan door de mens. Dit historisch gebruik kan worden hersteld door maatregelen voor bosbeheer en beheer van hooilanden en fauna-akkers, aanleg van infopunten aan de Kraaihoeve en de Heymolen, herstel van de buurtwegen, herstel van de historische grachtenstructuur, herstel van houtkanten en knotbomen en het gedenkteken voor WOII.

In Mariekerke is de hoofddoelstelling het zichtbaar maken en opwaarderen van het historisch erfgoed en vissersverleden van Mariekerke voor bewoners en bezoekers door de realisatie van een erfgoedbelevingspad dat langs erfgoed- en landschapselementen voert.

De Scheldevisserij was voor de bevolking de belangrijkste bron van inkomsten. Met vissersloepen, uitgerust met sleep- en drijfnetten, gingen ze op zoek naar paling, spiering, mevis, bot, zalm en steur. De typische Mariekerkse jol, aan de Scheldedijk, illustreert hoe het de vissers op het water werkten en leefden. Aan het Kroeske, het plein ter hoogte van het begin van de Paardenstraat, werd vanaf 1880 een vismijn gehouden.

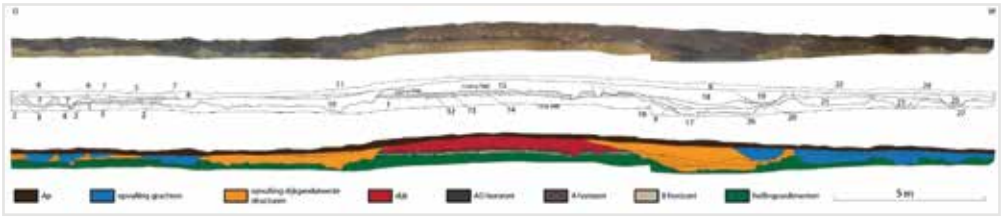
Contactpersoon

Stefan Van Riet, landschapsdeskundige

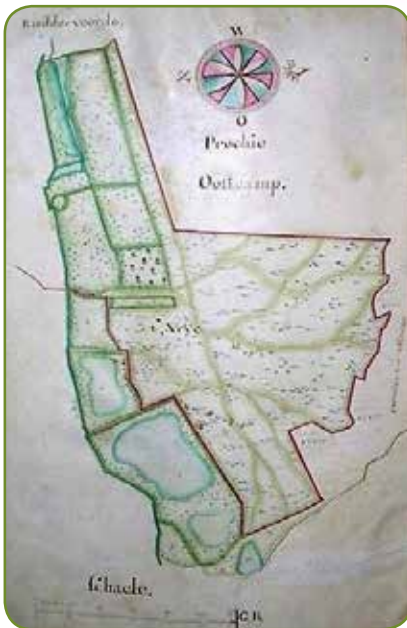

Archeologisch onderzoek

Dwarsdoorsnede Vorsevijver

Kaart landboek Wingene (1756),
Rijksarchief Brugge.

Locatie

Wingene, Blauwhuisbeek

Archeologisch onderzoek viskweekvijvers Vorsevijver

Stand van zaken

Onderzoek uitgevoerd, start werken in 2019.

Project

In combinatie met rioleringswerken (Aquafin) wordt de loop van Blauwhuisbeek in de Blauwhuisbossen verlegd en een overstromingszone van 5 ha grootte aangelegd. Deze overstromingszone ligt ter hoogte van een voormalig vijvercomplex. Tot aan de systematische ontginning op het einde van de 18de en begin 19de eeuw bevatte het Bulskampveld honderden hectaren viskweekvijvers. Dit vijvercomplex bestond uit verschillende types viskweekvijvers en was opgedeeld door dijken met regelbare stuwen en aflatens.

Op basis van de ligging in een natte vallei en het ontbreken van archeologische indicatoren werd aan het terrein een lage archeologische verwachting gegeven. Bij nauwkeurige controle van de LIDAR-data werd een lijnvormige ophoging duidelijk. Dit duidde op een dijkstructuur. Omdat de praktische inrichting van viskweekvijvers niet gekend is, werd in het kader van de archeologienota een dwarsdoorsnede op deze dijkstructuur gezet.

De dijkstructuur was ca. 65 cm hoog bewaard en is gelijktijdig aangelegd met de viskweekvijver. Onder de dijk is het loopvlak ouder dan de veldvijverdijk nog bewaard, met hierop los gestorte aarde waarin de kluiten of zoden nog zichtbaar waren. Aan beide zijden lagen twee brede uitgravingen. De oostelijke uitgraving was de veldvijver zelf. De westelijke uitgraving was een kuil of bassin die dienst deed als een nood- of overstort. De dijk werd meerdere malen gerepareerd en terug opgehoogd. Bij het opgeven van het viskweeksysteem werd de dijk gedeeltelijk gebruikt voor het opvullen van de grachten.

Contactpersonen

Korneel Gheysen, archeoloog

Voor meer info rond de viskweekvijvers: Frank Debeil, landschapsdeskundige

Archeologische begeleiding van de inrichtingswerken Catalasite

Stand van zaken

Inrichting afgewerkt.

Project

In kader van het inrichtingsplan Neerdorp werden de vroegere terreinen van de papierfabriek De Meurs ingericht als buurtpark met een maatschappelijke functie als park, zowel voor de inwoners van Neerdorp als voor de werknemers van de aangrenzende bedrijven. De inrichting van de park-zone is zowel gericht op het opwaarderen van de natuurwaarden als op het leesbaar maken van de historische gelaagdheid.

De Papierfabriek groeide uit een papierwatermolen, die op zijn beurt ontstond uit een graanwatermolen. Het is het laatst bewaarde voorbeeld van een industriële papierfabriek in de regio ten zuiden van Brussel, die van oudsher werd gekarakteriseerd door de belangrijke watergebonden papierproductie. Gedurende zeker 450 jaar werd hier onafgebroken papier geproduceerd. De vandaag nog bestaande fabrieksgebouwen dateren uit de periode 1892-1907. De laatste jaren werd de fabriek uitgebaat door de NV Catala.

Voor de inrichting van het buurtpark werd een uitgebreid historisch onderzoek verricht naar de site, waar voordien ook een kasteel zou hebben gestaan (1908) dat teruggaat tot een middeleeuwse Zennemotte. Ook een archeologische terreinverkenning werd uitgevoerd. Het ontwerp tracht de waardevolle historische elementen die nog aanwezig zijn op de site te versterken én waardevolle historische elementen die verdwenen zijn in ere te herstellen of ernaar te verwijzen. Zo werd o.a. de oude walgracht rond het verdwenen kasteel opnieuw uitgegraven, werden de waterbekkens van de oude papierfabriek geruimd en hersteld, de ijskelder werd hersteld en ingericht voor vleermuizen.

Het uitgraven van de gracht gebeurde onder archeologische begeleiding door GATE. De funderingen van het kasteel bleken goed bewaard te zijn gebleven. Met het oog op consolidatie en evocatie van de funderingen van het kasteel, werd ook beroep gedaan op de expertise van de bouwkundige en archeologische monumentenwacht.

Contactpersoon

Karl Cordemans, archeoloog

Forten in klei

Stand van zaken

In uitvoering.

Project

Het landinrichtingsplan “Nieuwe Watergang” zorgt voor een verbinding tussen de Isabellavaart en het nieuwe pompemaal aan het Zwin, de aanleg van een nieuwe waterloop en pompboezem (waterreservoir). De nieuwe waterloop wordt een extra uitwateringspunt voor de Oostkustpolder, maar is ook noodzakelijk voor de optimale werking van de anti-verziltingsmaatregelen van de Zwin-omgeving. Hiervoor moet de Isabellavaart doorheen het beschermde Hazegrasfort worden verbreed. Uit het historische onderzoek bleek de Isabellavaart in het fort een oudere, en bredere, voorganger te hebben.

Randvoorwaarden voor de herinrichting is het behoud van het huidige beeld van de waterbouwkundige constructies in het fort. De constructies worden gerestaureerd.

Bij het archeologisch vooronderzoek aan de buitenzijde van het fort werd een vroegere beschoeiing aangetroffen. Deze bakstenen beschoeiing hoort bij de aanlegfase van het fort (ca.1785-1786). De beschoeiing steunt op eiken staanders en liggers. Er werd besloten om de structuur te integreren in het ontwerp van de waterloop.

Ter hoogte van de pompboezem was in een eerder stadium (proefsleuvenonderzoek) het ‘fort Napoléon’ aangetroffen. Het ‘fort’ was eigenlijk een batterij met kanonnen en een aanlegsteiger, gebouwd door de Oostenrijkers in 1785-86. Dit ‘fort’ werd verder onderzocht door een vlakdekkende opgraving in de pompboezem.

De resultaten van het onderzoek worden begin 2019 verwacht.

Contactpersoon

Korneel Gheysen, archeoloog

Proefsleuvenonderzoek inrichtingswerken Deel 1

Stand van zaken

In uitvoering.

Project

Het ruilverkavelingsproject A11 is het gevolg van de aanleg van de nieuwe autosnelweg A11. Via de ruilverkaveling wordt de landbouwkundige situatie aangepast, maar ook een recreatieve fietsverbinding aangelegd, waterlopen verbreed en natuur- en landschapswaarden hersteld.

Het project ligt in een bodemkundig complexe omgeving en een archeologisch en cultuurhistorisch waardevol gebied. Dit laatmiddeleeuws landschap bevat veel gekende en onbekende archeologische sites. Daarnaast kunnen deze sites op verschillende dieptes voorkomen door de afzettingsgeschiedenis van zand, veen en klei (poldersituatie). Om hierop een beter zicht te krijgen werd in een eerste fase een bureauonderzoek uitgevoerd voor het verkrijgen van een duidelijke landschappelijke evolutie, een overzicht van de vele (cartografisch gekende) sites en een wetenschappelijk verantwoorde methode voor verder onderzoek. Dit leverde ook een werkingsmiddel op om de te verwachten archeologische kosten in te schatten en, indien mogelijk, te vermijden.

In de eerste fase van de inrichtingswerken wordt een fietsverbinding aangelegd en de Zwinnevaart verbreed. Door de grote oppervlakte en de hoge archeologische verwachting, is voorafgaand een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. In totaal werden drie (delen van) sites aangetroffen. Twee sites zijn historisch gekende klei-ontginningen voor de productie van bouw materiaal. In de kuilen werden grote hoeveelheden middeleeuwse bakstenen (moefen) gevonden. Dergelijke moefen zijn nog altijd zichtbaar in de oude Brugse huizen. Elders werden afvalkuilen van nederzettingen gevonden met twaalfde-dertiende eeuws aardewerk, zaden van gerst, haver en rogge, maar ook van kool, raapzaad/mosterd en resten van verkoold vlas (o.a. voor olie). Tussen het dierlijk bot was een bewerkte kam aanwezig.

Deze nieuwe gegevens leveren een waardevolle bijdrage aan de kennis over de omgeving van de middeleeuwse metropool, Brugge.

De resultaten zijn te lezen in de archeologienota's:

<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/4588>;

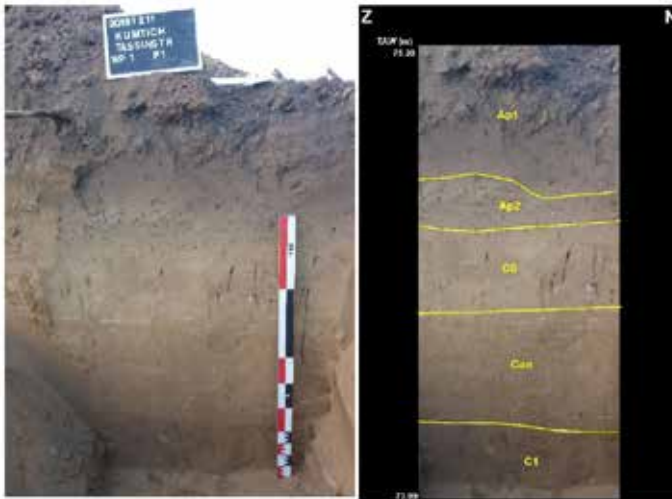
<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/7499>

Contactpersoon

Korneel Gheysen, archeoloog

Proefsleuvenonderzoek

Voorbeeld van een aangetroffen bodemprofiel.

Locatie

Kumtich (Tienen)
Tassinstraat

Proefsleuvenonderzoek bufferbekken Kumtich

Stand van zaken

Herverkaveling is lopende.

Beheer

Toekomstig beheer van het wachtbekken door de stad Tienen.

Project

In het kader van de archeologienota voor het uitvoeringsdossier Fietspaden B, C2, E en Bufferbekken Kumtich-Tassinstraat, werd ter hoogte van de locatie voor het bufferbekken een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door GATE.

Dit onderzoek had tot doel na te gaan in hoeverre zich nog (eventueel afgedekte) archeologische sporen bevonden op het terrein, die eerst onderzocht dienden te worden vooraleer het wachtbekken zou worden aangelegd.

Het onderzoek leverde geen archeologische sporen op en het terrein kon bijgevolg worden vrijgegeven voor verdere ontwikkeling.

De resultaten zijn te lezen in het rapport:

- G. Noens, P. Laloo (Ghent Archaeological Team bvba), Archeologienota Ruilverkaveling Willebringen: Fietspaden B, C2, E en Bufferbekken Kumtich-Tassinstraat, 2018.
<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/9096>

Contactpersonen

David Depraetere, archeoloog
Annick Grillet, projectleider

Uitveningen in de Blankaart

Stand van zaken

Uitgevoerd.

Project

Voor het herstel van het rietmoeras rond de Blankaartvijver wordt een gebiedsdekkende peilverhoging uitgevoerd. Daarnaast zijn werken uitgevoerd om lokaal rietmoeras te ontwikkelen. Tijdens het project werd in een eerdere fase het Fort de Knocke opnieuw zichtbaar gemaakt in het landschap door het uitgraven van de gedempte gracht.

Voor de ontwikkeling van het rietmoeras werd in 2016 en 2017 op verschillende plaatsen het maai-veld afgegraven. Hierbij kwamen veenontginningsstructuren tevoorschijn. Vanaf de Romeinse tijd, maar vooral tussen de 12de en 19de eeuw, werd het veen op een bijna industriële schaal uitgedolven. Na het drogen van dit veen werd het verkocht als brandstof (turf). Dit zorgde voor een grootschalige verandering van het landschap. Het moeras werd droog gelegd, grachten werden gegraven om het veen af te voeren en het volledige gebied werd uitgegraven in rechthoekige kuilen van maximaal 7,5 m lang en 3,5 m breed. De bovenliggende klei werd weg gehaald, het veen werd uitgestoken, en de kuil werd min of meer terug opgevuld. Tot vandaag is dit nog zichtbaar in het micro-reliëf. De luchtfoto, genomen door GATE, toont de kuilvormige sporen van veenontginning zichtbaar in de uitgraving.

Contactpersoon

Korneel Gheysen, archeoloog

Inventarisatie en verkennend onderzoek

Inrichtingsvoorstel verblijfszone molen.

Inrichtingsvoorstel Eilandbos en ontmoetingsplaats.

Locatie

Sint-Lievens-Houtem

Beheerplan watermolen 'Eiland'

Stand van zaken

Op 25 april 2018 werd het beheerplan voor de watermolen 'Eiland' te Sint-Lievens-Houtem goedgekeurd door Onroerend Erfgoed. De restauratie was voorzien in het ruilverkavelingsplan Sint-Lievens-Houtem en de molen werd daarom aangekocht door de VLM in 2004. Sinds 1994 is de molen samen met zijn omgeving beschermd als dorpsgezicht en monument. Omdat de zolders klein zijn en volledig ingenomen worden door de molentechnische uitrusting, kreeg de molen het label 'ZEN-monument': in het gebouw is geen andere activiteit mogelijk, de eigenaar heeft geen opbrengst of nut bij het gebruik ervan.

Project

In het kader van de opmaak van het beheerplan werden dringende herstellingswerken uitgevoerd en een visie voor de molen en zijn omgeving opgemaakt.

In het beheerplan wordt voorgesteld de verschillende onderdelen en constructies zoveel mogelijk te behouden en te restaureren. Om het gebouw een functie te geven wordt voorgesteld één van de drie steenkoppels maalvaardig te herstellen en de andere als getuige te behouden.

Het debiet in de Cothembeek is echter te klein om te malen. In het verleden werd het water daarom opgespaard in spaarvijvers in het Eilandbos, om vervolgens met dat water te kunnen malen. Het voorliggend ontwerp voorziet om de bestaande grachtenstructuur in het Eilandbos te gebruiken om water op te sparen. Dit volume water volstaat om gedurende enkele uren te malen.

Om de interactie tussen molen en openbaar domein te creëren en passanten uit te nodigen om de molen te bezoeken, wordt een bredere en meer transparante toegang voor de molen via de straatgevel voorgesteld. Ook de verblijfszone met terrassen herstelt het contact met zowel het water als met de molen voor de passanten. Twee hoofdpaden in het bos worden in het voorstel opgewaardeerd en heraangelegd, waarbij rekening wordt gehouden met waardevolle vegetatie. De twee bospaden worden vervolgens met elkaar verbonden door verschillende nieuwe (onverharde) bospaadjes die door middel van vlonders of bruggetjes de grachten oversteken. De bospaden monden uit op de ontmoetingsplek en sluiten zo aan op de omliggende functies. Op die manier wordt de recreatieve waarde van het geheel verhoogd.

Voor de delen waarvoor een sluitende financiering gevonden wordt, zal een gedetailleerd technisch ontwerp en bestek worden opgemaakt. Daarna kunnen de werken worden uitgevoerd.

Contactpersoon

Cecile Bauwens, projectleider

Historische polderschuur op de site Prosperhoeve.

Locatie

Belgische Dreef 5, Prosperpolder (Beveren-Waas)

Dringende consolidatiewerken Vollemanshuur

Stand van zaken

Inspectierapport Monumentenwacht opgemaakt eind 2017. Voorstel aanpak en opties restauratie (bestek + raming) opgemaakt door Erfgoed & Visie eind 2018.

Beheer

Grondenbank Linker Scheldeoever.

Project

De Grondenbank verwerft naast gronden ook gebouwen, in veel gevallen als “meegesleurd” goed bij de verwerving van gronden. Op Linker Scheldeoever is o.a. de historische poldershuur “Vollemanshuur” aangekocht. (onderdeel van een beschermd stads- of dorpsgezicht 22/09/1982 en vastgesteld op de inventaris bouwkundig erfgoed 05/10/2009)

De schuur werd in de periode 1850-1859 in opdracht van hertog Prosper Van Arenberg gebouwd als onderdeel van een monumentaal hoevecomplex, de site Prosperhoeve. Momenteel wordt door de gemeente Beveren, in het kader van een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan, een masterplan uitgewerkt voor een functietoekenning van de gebouwen op de site Prosperhoeve. In afwachting van gerichte verkoop worden de gebouwen door de VLM zo goed mogelijk beheerd.

De historische poldershuur is nog in gebruik als opslagruimte maar vertoont verschillende schadebeelden: waterinfiltratie, verzakkingen van en scheuren in het metselwerk, Om een goed zicht te krijgen op de huidige conditie van de schuur werd een volledige inspectie door Monumentenwacht uitgevoerd. Het inspectierapport wees op een aantal dringend aan te pakken problemen noodzakelijk voor een goede instandhouding van de schuur. In opdracht van de gemeente Beveren, formuleerde het architectenbureau Erfgoed & Visie een restauratieaanpak met verschillende opties op basis van dit rapport en eigen onderzoek.

Op korte termijn zullen de nodige werken worden uitgevoerd om de meest elementaire stabiliteitsproblemen en vochtinfiltratieproblemen op te lossen door middel van relatief beperkte tijdelijke ingrepen. Dit in afwachting van een grondige restauratie na eigendomsoverdracht en afgestemd op de nog te bepalen nieuwe functie van de schuur binnen de historische Prosperite.

Contactpersoon

Olivier Goedertier, grondzaken

water

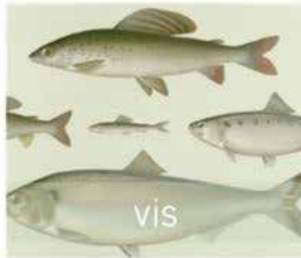
landschap

kunst

was

vis

vlechtwerk

hof

folklore

hoeve

slijkneus

heerlijkheid

museum

Locatie

Puurs (Sint-Amands) en Bornem in Klein-Brabant

Erfgoedstudie expeditie Klein-Brabant

Stand van zaken

De studie is opgeleverd.

Project

De erfgoedstudie “Expeditie Klein-Brabant” fungeert als kader voor geplande en toekomstige gebiedsinrichting en ontwerp van specifieke inrichtingselementen rond erfgoed. Niet alleen voor het lopende Landinrichtingsproject ‘Klein-Brabant en Zwijndrecht’ maar voor elke overheid, organisatie of privé initiatief die aan slag wil met het erfgoed.

De studie brengt het erfgoedlandschap in beeld en schets scenario’s voor toekomstige initiatieven.

Bouwstenenexpeditie

Het waternetwerk wordt beschouwd als de drager en verbinder van verhalen. Leven in Klein-Brabant, is leven met én van het water. De relatie die mensen met het waterrijke landschap en het water zelf aangaan, evolueerde doorheen de tijd. In dit deel wordt beknopt beschreven hoe water én mensen het landschap tekenen. ‘Vlechtwerk van water en land’ is het koepelverhaal. ‘Met man en macht’ en ‘Leven van land en water’, zijn twee onderliggende verhaallijnen.

Een tijdreis door Klein-Brabant

Bij het waternetwerk horen diverse erfgoedelementen die op een bijzondere manier het landschapsbeeld bepalen. De tijdreis duikt daarom in het verleden en zoomt in op het transformerend landschap en elementen die de identiteit van de streek bepalen. Het is een (chronologische) weergave van een aantal belangrijke momenten in de geschiedenis van Klein-Brabant, gekoppeld aan tastbare erfgoedelementen en markante figuren.

Toekomstverkenningen

Hoe maken we de brug van het verleden naar de toekomst? De toekomstverkenningen worden gevat in vier expedities waarin ontwikkelscenario’s worden beschreven. Deze expedities zijn concepten voor toekomstige projecten en dienen als inspiratie voor initiatieven. Het doel is om de binding tussen mensen en erfgoedplekken én tussen mensen onderling te versterken. Met verbindende routes tussen erfgoedplekken en de ontsluiting van de bijhorende verhalen, kunnen lokale inwoners, recreanten en toeristen het DNA van Klein-Brabant ervaren.

Contactpersoon

Stefan Van Riet, landschapsdeskundige

Landschapshistorisch rapport 'Oud vliegveld Plateau van Bevekom'

Stand van zaken

Rapport beëindigd in 2018, technisch ontwerp gepland in 2019, uitvoering gepland in 2020.

Project

Bij het Onderzoek naar het Nut van Ruilverkaveling werd ontdekt dat het Plateau van Bevekom toneel is geweest van een militair vliegveld voor en tijdens Wereldoorlog 2.

Helemaal verrassend is dit niet vanwege de actuele aanwezigheid van het militair vliegveld te Bevekom, vlakbij, in Waals-Brabant. Uit onderzoek blijkt ook dat beide vliegvelden een gezamenlijke ontstaansgeschiedenis hebben.

Hoewel de geschiedenis van het militair vliegveld van korte duur is geweest (van 1934 tot 1945), is het belang van de site niettemin vermeldenswaardig dankzij de intense periode waarin deze heeft bestaan.

De chronologie van de vliegveldsite op het Plateau van Bevekom kan in 3 fasen worden ingedeeld:

- De oprichting van het vliegveld door de Belgische Luchtmacht tot aan de inval van Nazi Duitsland;
- De overname en uitbouw van het vliegveld door de Duitse Luftwaffe tot aan de bevrijding door de geallieerde legers;
- Het tijdelijk gebruik door de Britse Royal Air Force en de reconversie en ingebruikname van het vliegveld door de US Air Force tot aan het einde van de oorlog;

De Vliegvelden met de naam Les Burettes en Le Culot, dienden als uitvalsbasis en/of uitwijkbasis voor verschillende eskadrons van respectievelijk de Belgische Luchtmacht, de Duitse Luftwaffe, de Britse RAF en de US Air Force. Uit ondermeer fotografisch materiaal blijkt dat verschillende types vliegtuigen van de verschillende luchtmachten de vliegvelden gebruikten.

In het Ruilverkavelingsplan werden de volgende maatregelen voorzien in functie van de herwaardering van de vliegveldsite:

- De oostelijke 'aviolle' (een beschutte parkeerplaats voor een vliegtuig) en het westelijke uiteinde van de taxibaan zijn aangeduid om actief te herwaarderen binnen de Ruilverkaveling, de exacte inrichting van deze sites worden verder bekeken in een ontwerp;
- De oude taxibaan sinds einde WO2 in gebruik als landbouwweg, wordt als tracé behouden en heraangelegd als volwaardige landbouwweg met betonsporen;
- De rest van het oude tracé van de taxibaan wordt heringericht als lijnvormige akkerstrook in functie van natuurontwikkeling, de aanwezige spontane begroeiing ter hoogte van de oude 'aviolles' wordt behouden of omgevormd in functie van het behoud van het relict en/of de natuurontwikkeling.

Contactpersoon

Philippe De Keyser, landschapsdeskundige

Vorbereidend booronderzoek inrichtingswerken vallei

Stand van zaken

Het projectuitvoeringsplan voor de vallei ligt ter goedkeuring bij de minister.

Beheer

Het natuurgebied valt onder het beheer van Natuurpunt.

Project

Ter voorbereiding van de archeologienota voor de inrichtingswerken in het kader van het projectuitvoeringsplan 'Vallei' in de Zwarte Beek, werd in 2018 een terreinverkenning uitgevoerd en een aantal gerichte boringen gedaan om de bodembewaringstoestand na te gaan op de locatie waar de verschillende bodemversturende maatregelen zullen plaatsvinden.

Aandachtspunt voor de Zwarte Beek is de aanwezigheid van een diepe goed bewaarde veensequentie die een schat aan informatie herbergt over het landschap in het verleden. Naast het vergemakkelijken van het beheer van het natuurgebied hebben de natuurinrichtingsmaatregelen tot doel de verdroging van het veen tegen te gaan en de kleine zeggevegetatie te bevorderen.

De voorziene maatregelen in het projectuitvoeringsplan 'Vallei' hebben geen negatieve impact op de genoemde veensequentie. De mogelijke impact op archeologische sporen wordt verder bekeken in de archeologienota.

Contactpersoon

David Depraetere, archeoloog

Onderzoek naar de voormalige burchtsite en de omgeving van de Maagdentoren

Stand van zaken

Studie uitgevoerd, ontwerp klaar, omgevingsvergunning aangevraagd.

Project

Rondom de Maagdentoren wordt een landschappelijke, erfgoedkundige, ecologische en recreatieve inrichting voorzien. Naast een onthaalzone met aandacht voor de geschiedenis, moet het ontwerp voorzien in een makkelijker onderhoud van de site. Hiermee gaan zeer beperkte graafwerken gepaard. Hoewel de toren zelf vrij goed gekend is, is van de onmiddellijke omgeving en de relatie met de toren minder geweten. Om een erfgoedkundig verantwoord ontwerp te maken, was verder onderzoek noodzakelijk. Er werd gekozen voor geofysisch onderzoek, aangevuld met boringen en proefputten.

Uit dit onderzoek bleek dat het Oranjekasteel, ten zuidwesten van de Maagdentoren, in zijn oorspronkelijke vorm van waterburcht, een belangrijk onderdeel vormde van de algemene burchtsite rond de Maagdentoren. De zone tussen beide structuren was een natte, moerassige zone, die langzaam aan door de jaarlijkse overstromingen werd opgevuld. Tussen de dubbele grachten van de waterburcht was een vestingmuur aanwezig. Hiervan ligt de fundering nog zichtbaar aan het oppervlak. Een proefput toonde ook elders de aanwezigheid en goede bewaring van deze muur in het verlengde van de bestaande gracht aan.

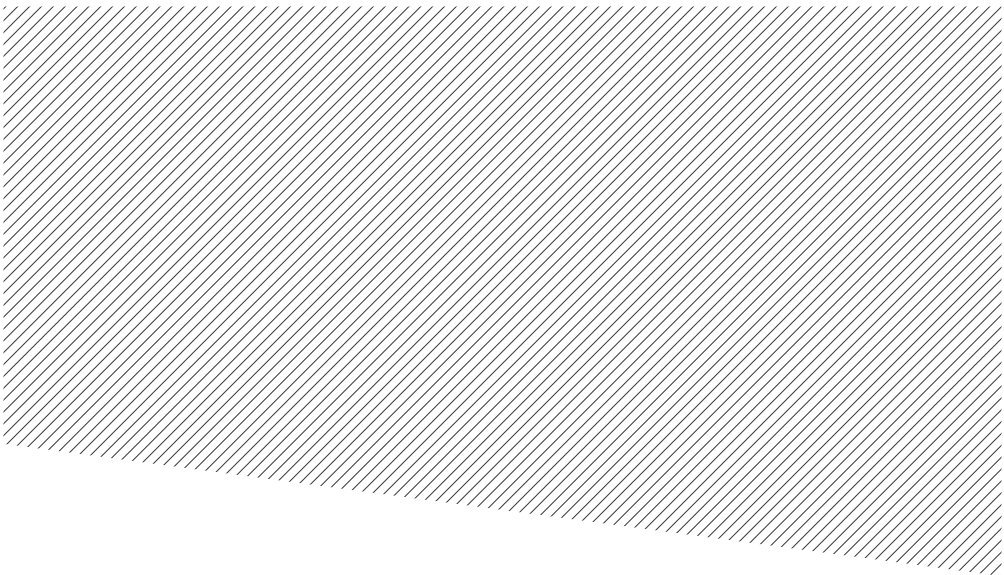
Daarnaast werd een nieuwe structuur ontdekt. Een (mogelijke) muur sluit het westelijk gedeelte tegen de Demer, af van de rest van het gebied. Het historische onderzoek toonde hier de aanwezigheid van een klooster of gasthuis aan. Hoogstwaarschijnlijk hebben we de afbakening van de tuin aangetroffen. In deze tuin zou een 'Geuzenkerkhof' aanwezig zijn. Dit kerkhof werd niet onmiddellijk terug gevonden, maar de aanwezigheid ervan is niet uitgesloten.

Contactpersonen

Korneel Gheysen, archeoloog
Karl Cordemans, archeoloog

**Archeologienota's
Artikels
Webartikels
Rapporten**

Archeologienota's

N370 - Boscompensatie Torenweg

Landinrichting MoubEEK-Vloethemveld - Ockerhoutbos

Landinrichting Wildenburg Aanwijs - Onthaalpoort Aanwijs

Landinrichting Groenhove-Vrijgeweid

Ruilverkaveling St.-Rijkers - Fietspaden deel 2

Natuurinrichting Merelbeekse Scheldemeersen

Natuurinrichting Torfbroek - stortruiming

Natuurinrichting Torfbroek - Inrichting en slibuiming Fauna & Flora vijver

Landinrichting Slagmolen - Eco-hydrologie

Ruilverkaveling Willebringen - Fietspaden B, C2, E en
Bufferbekken Kuntich-Tassinstraat

Ruilverkaveling Willebringen - Fietspaden-trajecten A, C en D

Ruilverkaveling Willebringen - Wegen deel 2

Landinrichting Land van Teirlinck - Destelheide

Landinrichting Vlaamse Rand - Hooghof

Landinrichting de Merode - Maagdentoren

Natuurinrichting Vrieselhof

Natuurinrichting Berlarebroek

Natuurcompensatie Achterhaven Zeebrugge - Pompje

Landinrichting Nieuwenhove-Gruuthuyse - Gruuthuyse

Landinrichting Vinderhoutse Bossen - Portaal Leeuwenhof

Contactpersonen

Korneel Gheysen, archeoloog

Karl Cordemans, archeoloog

David Depraetere, archeoloog

Artikels

- D. Depraetere, Hoe verzoenen we erfgoedbescherming met landinrichting?, Buitenkans. Magazine over de open ruimte in Vlaanderen jg. 6, nr. 2, december 2017: 16-17.
- D. Depraetere, Archeologisch landmark te Jesseren, Ex Situ n°17 okt-nov-dec 2017: 26-27.
- D. Depraetere, Resultaten van het waarderend proefsleuvenonderzoek op drie Gallo-Romeinse sites binnen het ruilverkavelingsgebied Willebringen - sites Mellenberg, Meer en Wiederveld, in H. Degryse (red), Archeologie 2018. Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant, 2018: 18-25.
- D. Depraetere, De schans van Waterschei, Ex Situ n°20 juli-aug-sep 2018: 47.

Webartikels

[D. Depraetere, Archeologie in de ruilverkaveling Jesseren, Hasselt, juni 2017.](#)

[https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Archeologie%20in%20de%20rvk%20Jesseren%2025-6-2017%20\(2\)%20\(web\).pdf](https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Archeologie%20in%20de%20rvk%20Jesseren%2025-6-2017%20(2)%20(web).pdf)

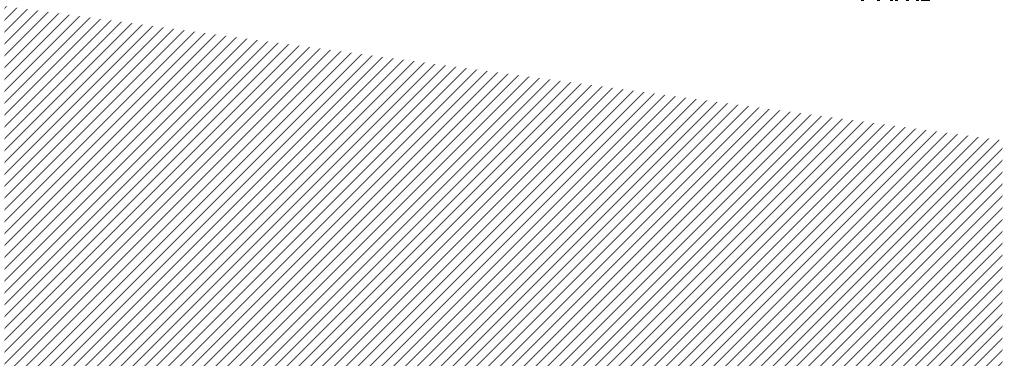
[Uniek archeologisch kunstwerk in de ruilverkaveling Jesseren](#)

<https://www.vlm.be/nl/nieuws/Pages/Uniek-archeologisch-kunstwerk-in-de-ruilverkaveling-Jesseren.aspx>

[Meylemans, E., Cordemans, K., Cousserier, K. and Jansen, I., 2017. It's all in the Pixels: high-resolution remote-sensing data and the mapping and analysis of the archaeological and historical landscape. Internet Archaeology 43.](#)

<http://intarch.ac.uk/journal/issue43/2/2.html>

Rapporten

Nicholls J. 2017: Geofysisch onderzoek met magnetometrie en grondradar, Meer, Hoegaarden (TAG Rapport BE16008).

D. Depraetere, Waarderend archeologisch onderzoek op drie Gallo-Romeinse sites binnen het ruilverkavelingsgebied Willebringen. Site Mellenberg (Kumtich-Tienen), site Meer (Meldert-Hoegaarden), site Wiederveld (Willebringen-Boutersem). Archeologisch Rapport VLM/VI-Bra/2016-07, Leuven 2017.

D. Depraetere, Archeologische opvolging van de heraanleg van het voorplein aan de Abdij van Averbode (Scherpenheuvel-Zichem/Tessenderlo) in het kader van het landinrichtingsproject Poort van Averbode. Archeologisch Rapport VLM/VI-Bra/2018-08, Leuven 2018.

<https://oar.onroerendergoed.be/publicaties/ROEV/974/ROEV0974-001.pdf>

D. Depraetere, Archeologische opvolging van de inrichting van de kasteelsite van Roost als het buurtpark Heerlyckheid van Roost te Haacht. Archeologisch Rapport VLM/VI-Bra/2018-09, Leuven 2018.

<https://oar.onroerendergoed.be/publicaties/ROEV/949/ROEV0949-001.pdf>

Meylemans E., Cordemans K., Vanmontfort B. & Van Gils M. 2018: Erosiegevoelige sites: Nederzettingen van de Bandkeramiek in Vlaanderen: inventaris en problematiek van beheer, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 102

<https://oar.onroerendergoed.be/publicaties/OAOE/102/OAOE102-001.pdf>

E. Dupae, Historisch ecologisch onderzoek in het kader van het landinrichtingsplan 'Openruimtegebied Kiewit-Zonhoven' (Hasselt, Zonhoven). Landinrichting De Wijers. VLM, Hasselt 2017.

E. Dupae, Historisch ecologisch onderzoek in het kader van het landinrichtingsplan 'Oude en Nieuwe Stiemer'. Steymer's wetterland (Diepenbeek). Landinrichting De Wijers. VLM, Hasselt 2018.

Colofon

Cultuurhistorisch jaaroverzicht 2017-2018.

Vlaamse Landmaatschappij, Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Tel. 02 543 72 00 - Fax 02 543 73 99 - www.vlm.be

De vermelde contactpersonen zijn per e-mail te bereiken via 'voornaam.familienaam@vlm.be' waarbij familienaam in één woord wordt geschreven.

Foto's: VLM fotoarchief

V.U.: Vlaamse Landmaatschappij, Toon Denys, Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Tel. 02 543 72 00
www.vlm.be